

Sygn. akt III AUa 331/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 grudnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Beata Górską (spr.)
Sędziowie:	Urszula Iwanowska Anna Polak
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 12 grudnia 2019 r. w S.

sprawy J. Ś.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury pomostowej i prawo do emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 6 lutego 2019 r., sygn. akt VI U 1502/18

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I i oddala odwołanie od decyzji z dnia 18 grudnia 2018 roku znak (...),
2. zasądza od J. Ś. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Anna Polak	Beata Górską	Urszula Iwanowska
------------	--------------	-------------------

Sygn. akt III AUa 331/19

UZASADNIENIE

Decyzją z 4 czerwca 2018 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił J. Ś. prawa do emerytury pomostowej, z uwagi na nieudowodnienie przez niego okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach, jak również ze względu na to, że ubezpieczony po 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz nie udowodnił rozwiązania stosunku pracy. Organ rentowy wskazał, iż nie zaliczył do

okresów wykonywania prac w warunkach szczególnych okresu od 1 września 2000 r. do 9 grudnia 2005 r., ponieważ potwierdzające wykonywanie takiej pracy świadectwo pracy przywołuje nieprawidłową podstawę prawną.

J. Ś. odwołał się od powyższej decyzji, wnosząc o jej zmianę. Wskazał, że w warunkach szczególnych pracował w okresie od 11 maja 1981 r. do 3 czerwca 1990 r. oraz od 1 lutego 1998 r. do 31 lipca 2000 r. (w (...) sp. z o.o.), a także od 1 września 2000 r. do 19 grudnia 2005 r. (w (...) S.A.) i od 23 kwietnia 1981 r. do 5 maja 1981 r. (w Grupie (...)).

W odpowiedzi na to odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację przedstawioną w zaskarżonej decyzji.

W czasie rozpatrywania powyższego odwołania, na rozprawie 31 października 2018 r. ubezpieczony, w trybie § 34 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe, złożył wniosek o przyznanie mu emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Rozpoznając ów wniosek, organ rentowy decyzją z 18 grudnia 2018 r. odmówił J. Ś. prawa do takiego świadczenia, z uwagi na fakt niewykazania w oparciu o przedłożone do akt rentowych co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych na dzień 1 stycznia 1999 r. (organ uznał, że ubezpieczony wykonywał taką pracę tylko przez 9 lat, 10 miesięcy i 5 dni w czasie zatrudnienia w (...) sp. z o.o. w okresach od 11 maja 1981 r. do 22 czerwca 1981 r. na stanowisku ślusarza remontu i legalizacji butli oraz od 23 czerwca 1981 r. do 03 czerwca 1990 r. i od 1 lutego 1998 r. do 31 grudnia 1998 r. na stanowisku kierowcy pojazdu ciężarowego powyżej 3,5 ton).

J. Ś. odwołał się od również od tej decyzji, wnosząc o jej zmianę i przyznanie mu prawa do emerytury wcześniejszej z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Podniósł, że w warunkach szczególnych pracował wymaganą ilość lat jako kierowca pojazdów ciężarowych powyżej 3,5 tony oraz jako mechanik samochodowy pojazdów ciężarowych.

Postanowieniem z 16 stycznia 2019 r. Sąd Okręgowy połączył sprawy z obu odwołań do łącznego rozpoznania i wyrokowania.

Wyrokiem z dnia 6 lutego 2019 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie zmienił zaskarżoną decyzję z 18 grudnia 2018 r. w ten sposób, że przyznał J. Ś., poczynając od 16 marca 2018 r. prawo do emerytury (pkt I), oddalił odwołanie od decyzji dotyczącej emerytury pomostowej (pkt II), stwierdził brak odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania prawidłowej decyzji w niniejszej sprawie (pkt III).

Sąd Okręgowy ustalił, że J. Ś. urodził się (...) Do końca 1998 roku jego staż ubezpieczeniowy (okresy składkowe i nieskładkowe) wynosił więcej niż 25 lat. Po roku 2008 nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych.

J. Ś. rozpoczął wykonywanie pracy zawodowej od 1 września 1973 r., kiedy to został zatrudniony w Państwowym Ośrodku (...) w S. Zakładzie (...), początkowo jako uczeń praktycznej nauki zawodu, a następnie monter maszyn i urządzeń mechaniczno-rolniczych, monter urządzeń i instalacji chłodniczych, kierowca, a wreszcie ślusarz. Pracę w tym zakładzie wykonywał nieprzerwanie do 13 października 1979 r., przy czym od 13 stycznia 1978 r. do 23 czerwca 1978 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową.

Następnie, poczynając od 15 października 1979 r. aż do 22 kwietnia 1981 r. pracował w Wytwórni (...) w O. jako kierowca samochodu dostawczego.

W okresie od 23 kwietnia do 6 maja 1981 r. J. Ś. był pracownikiem Zakładów (...) (obecnie: Grupa (...) S.A.), gdzie wykonywał w warunkach szczególnych pracę ślusarza. Praca ta była zarazem pracą o jakiej mowa w załączniku nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych, pod pozycją 29, gdyż była to praca przy malowaniu, nitowaniu lub montowaniu elementów wyposażenia w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze z utrudnioną wentylacją.

Poczynając od 11 maja 1981 r. J. Ś. został natomiast zatrudniony w spółce (...) w P. (następnie: (...)), gdzie pracował nieprzerwanie do 31 lipca 2000 r. (z tym, że w okresie od 1 sierpnia do 30 września 2000 r. został wobec niego zastosowany skrócony okres wypowiedzenia). W okresach od 15 do 18 listopada 1991 r., od 6 do 10 września 1993 r.,

od 22 czerwca do 16 sierpnia 1994 r., od 11 września do 5 października 1995 r., od 4 do 7 lutego 1997 r. oraz od 13 czerwca do 26 lipca 1997 r. korzystał przy tym ze zwolnień lekarskich.

W okresie od 1 listopada 1981 r. do 22 czerwca 1981 r. J. Ś. pracował w przedsiębiorstwie (...) w P. (przekształconym później w spółkę (...)) jako ślusarz remontu i legalizacji butli. Jego praca polegała wówczas na napełnianiu butli gazami technicznymi, co stanowiło pracę w warunkach szczególnych o jakiej mowa w wykazie A, dziale IV, punkt 11 załącznika nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.).

Następnie, w okresie od 23 czerwca 1981 r. do 3 czerwca 1990 r. ubezpieczony pracował jako kierowca autocysterny J. (o masie powyżej 3,5 tony), którą przewoził ciekły tlen i azot. Wykonywał w tym czasie pracę w warunkach szczególnych, o jakiej mowa w wykazie A, dziale VIII pkt 1 i 2 załącznika do wyżej wskazanego rozporządzenia.

Poczynając od 4 czerwca 1990 J. Ś. został formalnie przeniesiony na stanowisko mechanika-kierowcy. W tym czasie pracował w warsztacie, w którym poza nim pracowała jeszcze tylko jedna osoba, zatrudniona jako pomocnik. J. Ś. naprawiał wówczas pojazdy, którymi dysponował jego pracodawca, tj. cysterny i podwozia. Naprawy były dokonywane w warsztacie, wyposażonym w kanał remontowy. Z uwagi na rozmiar pojazdów wszystkich napraw wykonywano z kanału; jedynie doraźnie praca mogła być niekiedy wykonywana poza nim.

W czasie, gdy J. Ś. pracował jako mechanik-kierowca, zdarzało się również, że w razie nieobecności któregoś kierowcy zastępował go, jeżdżąc samochodem ciężarowym.

Od 1 sierpnia 1995 r. J. Ś. ponownie został formalnie zatrudniony jako kierowca samochodu ciężarowego, z zastrzeżeniem jednakże, że w razie braku wyjazdów będzie wykonywał pracę mechanika samochodowego.

Od 1 lutego 1998 r. do 31 lipca 2000 r. J. Ś. zarówno formalnie, jak i faktycznie ponownie wykonywał wyłącznie pracę kierowcy samochodu ciężarowego – autocysterny przewożącej gazy techniczne.

W wystawionym bezpośrednio po zakończeniu stosunku pracy świadectwie pracy pracodawca J. Ś. wskazał, że wykonywał on pracę w warunkach szczególnych w okresach od 11 maja 1981 r. do 3 czerwca 1990 r. oraz od 1 lutego 1998 r. do 31 lipca 2000 r. Powyższe potwierdzono nadto w wydanych w roku 2015 świadectwach wykonywania prac w warunkach szczególnych.

W okresie od 1 września 2000 r. do 9 grudnia 2005 r. J. Ś. pracował w spółce (...) (wcześniej: (...) S.A.), gdzie był zatrudniony na stanowisku kierowcy-konwojenta, wykonując pracę kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, przy przewozie towarów niebezpiecznych wymagających oznakowania pojazdu tablicą barwy pomarańczowej.

W okresie od 1 czerwca 2006 r. do 28 lutego 2007 r. J. Ś. prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług transportowych.

Następnie, w okresie od 19 lutego 2007 r. do 2 września 2011 r. ubezpieczony był zatrudniony jako kierowca w spółce (...), jeżdżąc samochodem ciężarowym (40-tonową chłodnią).

Poczynając od 1 listopada 2011 r. J. Ś. jest zatrudniony jako kierowca samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony u K. S., prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą: PPHU (...) w S..

W dniu 22 marca 2018 r. ubezpieczony złożył w ZUS wniosek o emeryturę pomostową. W tym czasie pozostawał w zatrudnieniu.

Sąd Okręgowy za uzasadnione uznał odwołanie odnoszące się do decyzji z 18 grudnia 2018 r.

Sąd Okręgowy na wstępie przypomniał, że zgodnie z przepisem art. 24 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity obowiązujący w dacie wyrokowania: Dz.

U. z 2018 roku poz. 1270, dalej jako: ustawa emerytalna) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego, wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 46, 47, 50, 50a i 50e i 184.

W myśl przepisu art. 184 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej - ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 (tj. w przypadku mężczyzn – 60 lat), 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (co najmniej 25 lat dla mężczyzn).

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym za pośrednictwem Zakładu na dochody budżetu państwa.

Wykaz prac zaliczanych do prac w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze zamieszczony został w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (tekst jednolity w dacie wyrokowania: Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.). Przepis § 4 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi przy tym, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W myśl przepisu § 2 powołanego aktu prawnego okresami pracy uzasadniającymi prawo do emerytury są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Okresy pracy, o których mowa stwierdza przy tym zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 cytowanego rozporządzenia lub w świadectwie pracy.

W załączniku do powyższego rozporządzenia w wykazie A w dziale XIV dotyczącym prac różnych w pozycji 16 wskazano że pracami w szczególnych warunkach są „prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych”. Nadto w wykazie A w dziale VIII dotyczącym prac w transporcie i łączności w pozycji 2 wskazano, że pracami w szczególnych warunkach są „prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, specjalizowanych, specjalistycznych (specjalnych), pojazdów członowych i ciągników samochodowych balastowych, autobusów o liczbie miejsc powyżej 15, samochodów uprzywilejowanych w ruchu w rozumieniu przepisów o ruchu na drogach publicznych, trolejbusów i motorniczych tramwajów”.

Sąd Okręgowy zauważył, że w sprawie poza sporem pozostawał fakt, że J. Ś. ukończył 60 lat w dniu (...) oraz że do końca 1998 r. podlegał ubezpieczeniu społecznemu przez czas dłuższy niż 25 lat. Spór dotyczył wyłącznie tego, czy legitymował się on w tym czasie stażem 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Na tę okoliczność sąd I instancji przeprowadził dowód z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych odwołującego z okresu zatrudnienia w (...) Sp. z o.o., innych dokumentów złożonych wcześniej w ZUS lub dołączonych do pierwszego z odwołań, a także z zeznań ubezpieczonego i świadków (A. R., A. K., S. L., A. K. (2)). W ocenie Sądu Okręgowego tak zebrany materiał dowodowy pozwolił na ustalenie, iż J. Ś. pracował w warunkach szczególnych w trakcie zatrudnienia w spółce (...) (wcześniej: (...)) tak na stanowisku kierowcy oraz kierowcy mechanika w okresie

od 23 czerwca 1981 r. do 31 grudnia 1998 r., jak i w czasie wcześniejszego krótkotrwałego zatrudnienia w Zakładach (...). W czasie pracy w spółce (...) Jan Świniarski stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał bowiem bądź pracę kierowcy samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony, bądź pracę w kanale remontowym przy naprawie pojazdów mechanicznych. Prace takie są zaś wymienione w wykazie A pod pozycją 2 w dziale VIII oraz w tym wykazie pod pozycją 16 w dziale XIV cytowanego rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.

Sąd Okręgowy w tym zakresie zauważył, że zgodnie z zeznaniami świadków, jak i samego ubezpieczonego w czasie tego zatrudnienia J. Ś. jeździł autocysterną J. do przewożenia ciekłego tlenu i azotu, posiadał uprawnienia na ADR. Ubezpieczony poza pracami kierowcy wykonywał też w pewnym okresie prace mechanika w kanale remontowym. Warsztat, w którym pracował był to warsztat kanałowy dla wozów ciężarowych i siodłowych wraz z cysternami. O powyższym zeznały zgodnie wszystkie przesłuchane w sprawie osoby, w tym także ówczesny dyrektor zakładu, A. K. (2). Jego zeznaniom sąd I instancji przydał szczególny walor – świadek ten został bowiem przesłuchany z urzędu, nadal pracuje w spółce (...) – nie miał więc – w ocenie Sądu Okręgowego - niewątpliwie żadnego, choćby potencjalnego interesu w tym, by świadomie składać fałszywe zeznania na korzyść J. Ś., z którym nie łączą go obecnie jakiegokolwiek relacje.

Dokonując oceny, czy ubezpieczony świadczył pracę w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy sąd miał też na uwadze utrwalone zapatrywania judykatury na tle § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w związku z poz. 16 dział XIV załącznika do tego rozporządzenia w postaci wykazu A. W szczególności w postanowieniu z 12 listopada 2013 r., I UK 223/13, Sąd Najwyższy jednoznacznie wskazał, że prace, o jakich stanowi wykaz A dział XIV pkt 16 załącznika do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983r., to te prace, przy wykonywaniu których stałym i jedynym stanowiskiem pracy pracownika jest stanowisko ulokowane w kanale remontowym, a praca w kanale należy do podstawowych obowiązków pracownika. Podobny pogląd wyrażony został przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 lipca 2013r., II UK 413/12. Innymi słowy, nie ma podstaw do uznania, że praca mechanika przy naprawach pojazdów w kanałach nie była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, gdy taki mechanik wykonywał poza kanałem czynności przygotowawcze lub zdawczo-odbiorcze, mające tak ścisły związek z pracą w kanałach, że bez nich nie byłoby w ogóle możliwe dokonywanie napraw pojazdów w kanałach. Do takich czynności należy zaliczyć wjeżdżanie samochodem na kanał i zjeżdżanie z niego, oględziny wymontowanych części celem ustalenia, czy występuje uszkodzenie danego podzespołu, pobieranie części i narzędzi z magazynu itp. Nie jest rygorystycznie wymagane, a nawet wręcz nie jest możliwe, aby mechanik spędzał w kanale remontowym pełne osiem godzin dziennie. Istotne jest, aby taki pracownik nie wykonywał innych autonomicznych czynności nie związanych z obowiązkami na zajmowanym stanowisku, a więc aby inne prace poza kanałem stanowiły integralną część całości i aby czynności wykonywane w warunkach nienarażających na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia miały charakter krótkotrwały (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16 maja 2013 r., III AUa 1722/12, LEX nr 1327511). W ocenie Sądu Okręgowego obowiązki pracownicze ubezpieczonego w okresie spornym należało zaś tak właśnie zakwalifikować; pozwalało to na przyjęcie, że w czasie zatrudnienia na stanowisku mechanika J. Ś. wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy prace w kanale remontowym, tj. prace w warunkach szczególnych.

Dodatkowo stale i w pełnym wymiarze czasu pracy ubezpieczony pracował jako kierowca samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony, ponieważ zgodnie z zeznaniami świadków jak i samego ubezpieczonego a nadto dokumentami w aktach osobowych, świadectwami pracy i angażami ubezpieczony jeździł autocysterną J. do przewożenia ciekłego tlenu i azotu.

W tym stanie rzeczy na podstawie art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. sąd w punkcie I sentencji wyroku zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał J. Ś., poczynając od 16 marca 2018 r., prawo do emerytury.

Sąd jako datę złożenia wniosku przyjął przy tym datę złożenia wniosku o emeryturę pomostową, co miało miejsce w marcu 2018 r. Ubezpieczony odwołał się bowiem od decyzji odmawiającej mu prawa do tego świadczenia, a w toku związanego z tym odwołaniem procesu złożył, w trybie § 34 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz.U. z 2011 r., nr 237, poz. 1412). Dodatkowo

sąd miał na uwadze treść przepisu art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej i wziął pod uwagę fakt, że wiek 60 lat J. Ś. osiągnął (...), stąd też świadczenie należało przyznać mu od tej właśnie daty.

Natomiast odnośnie do pierwotnego wniosku ubezpieczonego o emeryturę pomostową jego odwołanie uznano za nieuzasadnione.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z treścią przepisu art. 4 ustawy z 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1924), prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki: 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.; 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat; 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn; 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn; 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS; 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3; 7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Zgodnie z art. 49 tejże ustawy prawo do emerytury pomostowej przysługuje jednak również osobie, która: 1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3; 2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12; 3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

Ze złożonych w toku procesu zeznań świadków oraz dokumentów w postaci akt osobowych, świadectw pracy a także z zeznań samego ubezpieczonego wynikało, że J. Ś. zatrudniony był jako kierowca samochodów ciężarowych powyżej 3,5 tony i jako mechanik, wykonując prace w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych. Sąd Okręgowy zauważył zatem, że wymienione prace nie zostały zamieszczone w załącznikach do ustawy o emeryturach pomostowych określających prace wykonywane w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze, gdyż w świetle przepisów ustawy o emeryturach pomostowych można byłoby uznać za nią tylko pracę przy przewożeniu materiałów niebezpiecznych, wymagającą posiadania uprawnień ADR, a nadto dwutygodniowy okres pracy w (...) P.. Czas wykonywania przez J. Ś. takiej pracy przed rokiem 2009 był krótszy niż 15 lat, zaś po roku 2009 pracy takiej nie wykonywał.

W tym stanie rzeczy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. sąd I instancji w punkcie II sentencji wyroku oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji z 4 czerwca 2018 r.

W punkcie III sentencji Sąd Okręgowy stwierdził brak odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania prawidłowej decyzji w niniejszej sprawie. Nie sposób jest bowiem przypisać organowi winy w rozumieniu normy art. 118 ust. 1 za brak ustalenia, że J. Ś. wykonywał przez 15 lat pracę w warunkach szczególnych, skoro ustalenie to mogło zostać dokonane dopiero po przeprowadzeniu dowodu z zeznań świadków, czego organ nie mógł zrobić samodzielnie.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy zaskarżając go w całości. Wyrokowi zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. art. 184 ust.2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz. U z 2018 poz. 1270) poprzez przyjęcie, iż wnioskodawca spełnia warunki do przyznania prawa do emerytury w warunkach szczególnych. Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania. Dodatkowo wniósł o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy wskazał, że wyrokiem z 6 lutego 2019r. Sąd Okręgowy w Szczecinie zmienił decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał J. S., poczynając od 16 marca 2018r. prawo do emerytury, w pkt II oddalił odwołanie od decyzji dotyczącej emerytury pomostowej, w pkt III stwierdził brak odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania prawidłowej decyzji w niniejszej sprawie.

Wyrok w takim brzmieniu w ocenie organu rentowego nie odpowiada prawu. Zdaniem apelującego rozstrzygając sprawę Sąd nie zbadał wszystkich warunków formalnych niezbędnych do przyznania świadczenia.

Apelujący wskazał, że w myśl art.184 ust.2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, emerytura o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy- w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem. Z akt sprawy wynika, że na dzień złożenia wniosku o emeryturę J. Ś. nie rozwiązał stosunku pracy oraz będąc członkiem OFE nie złożył wniosku o przekazanie zgromadzonych tam środków na dochody budżetu państwa. W tej sytuacji w ocenie organu rentowego nawet wykazanie 15 lat pracy w warunkach szczególnych, bez spełnienia wskazanych warunków formalnych, nie daje wnioskodawcy prawa do emerytury.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony wniósł o odrzucenie apelacji, a w sytuacji uznania braku podstaw do odrzucenia oddalenie apelacji pozwanej. Nadto wniósł o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania przed Sądem II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Ubezpieczony zakwestionował wskazany w apelacji zakres zaskarżenia wyroku Sądu Okręgowego zwracając uwagę, że apelacja wywiedziona od całości wyroku dotyczy zatem także pkt II i III, gdzie skarżąca nie ma interesu prawnego do skarżenia rozstrzygnięcia (gravamen). Zatem w pierwszej kolejności ubezpieczony kwestionuje prawidłowość sporządzenia apelacji, co zdaniem ubezpieczonego powinno skutkować odrzuceniem (ewentualnie po wcześniejszym wezwaniu do uzupełnienia braków formalnych) środka odwoławczego.

Ubezpieczony podkreślił, że prawidłowe określenie zakresu zaskarżenia jest jedną z przesłanek skuteczności środka odwoławczego. Wobec tego strona skarżąca ponosi odpowiedzialność za prawidłowe - z jej punktu widzenia - określenie granic zaskarżenia i związane z tym ryzyko dokonania niekorzystnej dla siebie oceny co do tego, jaką część orzeczenia zaskarżyć.

Dodatkowo ubezpieczony zwrócił uwagę, że organ rentowy nie zakwestionował w zarzutach apelacji ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd I instancji. W tej sytuacji, w ocenie ubezpieczonego, brak jest podstaw do kwestionowania prawidłowości zbadania „wszystkich warunków formalnych niezbędnych do przyznania świadczenia”, skoro ZUS w apelacji nie podnosi zarzutu błędnych ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd Okręgowy. W istocie zatem również i z tego względu apelacja w żaden sposób nie może zostać uwzględniona, skoro z treści uzasadnienia można wysnuć wniosek, iż stan faktyczny może być w tej sprawie kwestionowany. Nie jest jednak rolą ani Sądu, ani też powoda, domyślania się bądź uzupełniania zarzutów apelacyjnych strony skarżącej.

Na rozprawie pełnomocnik organu rentowego sprecyzował wnioski apelacyjne w ten sposób, że wniósł o zmianę wyroku w punkcie I przez oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że zgodnie z art. 368 § 1 k.p.c. apelacja powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a ponadto zawierać: oznaczenie wyroku, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest on zaskarżony w całości czy w części (pkt 1), zwięzłe przedstawienie zarzutów (pkt 2), uzasadnienie zarzutów (pkt 3), powołanie, w razie potrzeby, nowych faktów i dowodów oraz wykazanie, że ich powołanie w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie było możliwe albo że potrzeba powołania się na nie wynikła później (pkt 4) oraz wniosek o zmianę lub o uchylenie wyroku z zaznaczeniem zakresu żądanej zmiany lub uchylenia (pkt 5). Wynika z tego, że środek zaskarżenia ma być tak sformułowany, aby nie budził wątpliwości co do jego istotnych elementów, mających wpływ na orzeczenie sądu drugiej instancji. Temu właśnie służą wymagania apelacji objęte art. 368 § 1 pkt 1 i 5 k.p.c., które odnieść należy do art. 378 k.p.c., zgodnie z którym sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia. Należy mieć na uwadze, że punkt 5 powołanego artykułu pozostaje w

ściślym związku z jego punktem 1. Jeśli strona skarży wyrok w całości i domaga się jego zmiany lub uchylecia, to znany jest zarówno zakres jego zaskarżenia, jak i zakres żądanej zmiany lub uchylecia.

Skoro zatem organ rentowy wskazał, że zaskarża wyrok w całości i wnosi o jego zmianę ewentualnie uchylecie, to wskazanie to jednoznacznie określa zakres zaskarżenia w taki sposób, że dotyczy on wszystkich roszczeń objętych rozstrzygnięciem Sądu pierwszej instancji. Apelacja nie jest zatem dotknięta brakiem uzasadniającego jej odrzucenie w całości na podstawie art. 373 k.p.c., o co wnosi ubezpieczony, tym bardziej, że ostatecznie na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik organu rentowego ostatecznie sprecyzował apelację i wniósł o zmianę punktu I wyroku przez oddalenie odwołania.

Zatem apelacja organu rentowego okazała się uzasadniona i w konsekwencji doprowadziła do zmiany wyroku Sądu Okręgowego w punkcie I, w którym Sąd Okręgowy dokonał zmiany decyzji organu rentowego z dnia 18 grudnia 2018 r. w ten sposób, że przyznał J. Ś., poczynając od 16 marca 2018 r. prawo do tzw. wcześniejszej emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej.

Na wstępie wskazać należy, że postępowanie apelacyjne, jakkolwiek jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, to jednakże zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego. Oznacza to, że Sąd odwoławczy ma pełną swobodę jurysdykcyjną, ograniczoną jedynie granicami zaskarżenia. Merytoryczny charakter orzekania Sądu II instancji polega na tym, że ma on obowiązek poczynić własne ustalenia i ocenić je samodzielnie z punktu widzenia prawa materialnego, a więc dokonać subsumcji. Z tego też względu Sąd ten może, a jeżeli je dostrzeże - powinien, naprawić wszystkie stwierdzone w postępowaniu apelacyjnym naruszenia prawa materialnego popełnione przez Sąd I instancji i to niezależnie od tego, czy zostały one podniesione w apelacji, jeśli tylko mieszczą się w granicach zaskarżenia (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2000 roku, III CKN 812/98, Lex nr 40504).

W ocenie Sądu Apelacyjnego w świetle całości materiału dowodowego nieuprawnione okazało się ustalenie Sądu Okręgowego, że w analizowanym przypadku ubezpieczony spełnił warunki określone w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 1998 r. do nabycia prawa do tzw. wcześniejszej emerytury.

W analizowanym przypadku organ rentowy we wniesionej apelacji nie kwestionował prawidłowości ustaleń Sądu Okręgowego w części w jakiej Sąd ten przyjął na podstawie dostępnego materiału dowodowego, iż ubezpieczony legitymuje się wymaganym co najmniej 15 letnim stażem pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy zwrócił jedynie uwagę, że w analizowanym przypadku brak było możliwości przyznania ubezpieczonemu prawa do wcześniejszej emerytury z uwagi na niespełnienie dalszego z warunków prawnych określonych w art. 184 ustawy emerytalnej tj. nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego, ewentualnie złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych w OFE do budżetu państwa.

Zarzut ten okazał się uzasadniony.

W myśl art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Jednocześnie w ust. 2 cytowanego przepisu wskazano, że emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Wcześniejsza emerytura jest dla powszechnego systemu świadczeń emerytalnych instytucją wyjątkową, określającą szczególne uprawnienia uprzywilejowanego kręgu podmiotów, stąd wymaga ścisłej wykładni. Zgodnie z regulacją przepisu art. 184 ust. 2 ustawy emerytalnej, poza posiadaniem określonego stażu pracy (zarówno „zwykłego”, jak i w szczególnych warunkach) oraz osiągnięciem wskazanego wieku, konieczne jest zatem spełnienie także dalszego warunku: nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego, ewentualnie złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych w OFE do budżetu państwa.

Z informacji organu rentowego potwierdzonej przez samego ubezpieczonego we wniosku o emeryturę wynika, że ubezpieczony przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego i nadal w nim pozostaje. Ubezpieczony wnosząc o przyznanie mu prawa do emerytury wcześniejszej nie złożył wniosku o przekazanie środków zgromadzonych w OFE do budżetu państwa.

Co istotne, pomimo znanemu sobie stanowisku organu rentowego, który w decyzji o odmowie przyznania ubezpieczonemu prawa do wcześniejszej emerytury wprost wskazał, że poza brakiem wymaganego stażu pracy w warunkach szczególnych przyczyną odmowy przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury był również fakt uczestnictwa w OFE, ubezpieczony nie tylko nie kwestionował tej okoliczności, ale również nie podjął żadnych kroków, aby zmienić ten stan rzeczy do czasu zamknięcia rozprawy.

Tymczasem Sąd bada zaskarżoną decyzję organu rentowego pod kątem prawidłowości zastosowanych przepisów prawa materialnego wedle stanu sprawy istniejącego na dzień zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.). Skoro do dnia zamknięcia rozprawy przed Sądem Okręgowym ubezpieczony nie złożył stosownego wniosku za pośrednictwem zakładu, uznać należy, że ubezpieczony nie spełnił podstawowego warunku do nabycia prawa do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając na uwadze powyższe, wyłącznie z uwagi na nie spełnienie jednego z warunków umożliwiających przyznanie prawa do tzw. wcześniejszej emerytury tj. warunku nieprzystąpienia do OFE (względnie złożenie wniosku o przekazanie środków z OFE do budżetu państwa), koniecznym stało się oddalenie odwołania ubezpieczonego od decyzji z dnia 18 grudnia 2018 r.

Marginalnie Sąd Apelacyjny zauważa, że powyższe rozstrzygnięcie Sądu nie stoi na przeszkodzie ponownemu złożeniu w organie rentowym wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej. W tej sytuacji ubezpieczony powinien złożyć jednocześnie wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Mając na względzie powyższe rozważania, Sąd Odwoławczy - na podstawie art. 386§ 1 k.p.c. - zmienił zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 18 grudnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny zasądził od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

Urszula Iwanowska Beata Górska Anna Polak